

Pleidooi voor praktische

De criteria waaraan het toetsen van een RI&E moet voldoen, zijn aangepast. Dit is gedaan omdat uit verschillende onderzoeken bleek dat de kwaliteit van RI&E's onder de maat was. In deze column geeft Wim van Alphen zijn mening.

De borging van de kwaliteit van de RI&E is in Nederland geregeld via het toetsen. Met de bestaande toetscriteria bleek die kwaliteitsborging onvoldoende inhoud te krijgen. Daarom zijn die toetscriteria voor RI&E's aangescherpt en daarmee dus ook de criteria waaraan een RI&E moet voldoen. Wat er met de wijziging wordt bereikt? Zelf vind ik een van de grootste winstpunten dat in het vervolg de achterliggende (grond)oorzaken van geconstateerde risico's moeten worden beschreven en (via het plan van aanpak) ook moeten worden aangepakt. Met als gevolg dat de RI&E-rapportage niet een symptomenlijstje wordt, maar echt de kern van de problematiek en de oplossing daarvan aangeeft.

De certificering van de drie arbokerndeskundigen (de HVK'er, AH'er en A&O'er) richt zich op twee taken: het toetsen van de RI&E en het adviseren over verbetermaatregelen. In de nieuwe certificatieregeling zijn twee toetsmethodes aangegeven: de systeemtoets en de scopetoets. Het verschil in de systeemtoets en de scopetoets zit overigens niet in de wetgeving, maar betreft alleen de certificaathouders.

- » Bij de systeemtoets wordt gesteld dat gekeken wordt of alles wat wettelijk verplicht is beschreven is in de RI&E. Daarbij staat in de Staatscourant (nr. 7977 van 16 maart 2022) dat dit geen beoordeling is of een opgenomen onderdeel aan de te stellen eisen voldoet.
- » Met de scopetoets wordt wél een inhoudelijke beoordeling gegeven van de beschreven risico's en of er effectieve maatregelen zijn voorgesteld om de risico's te reduceren.

Gesteld wordt dat een organisatie voor de verplichte RI&E-toets een arbokerndeskundige (AKD) moet inschakelen met een scope die het beste aansluit bij de risico's die zich voordoen. Het kan voorkomen (zo luidt de tekst in de Staatscourant) dat een organisatie twee of meer AKD'en in moet schakelen omdat de risicogebieden breder zijn dan die welke vallen binnen de expertise van één AKD.

Als het toetsen op deze wijze letterlijk wordt ingevuld en we ons zo geheel laten leiden door het streven ons juridisch helemaal in te dekken, betekent dat dat naast de systeemtoets in bijna alle gevallen de RI&E door alle drie de arbokerndeskundigen vakinhoudelijk moet worden getoetst. Dit omdat de risicogebieden vrijwel altijd breder zijn dan een enkel expertisedomein. Dat maakt dat het toetsen veel bewerklijker en veel kostbaarder gaat worden. Dat moeten we niet willen.

Kan de toetsing soms ook door één arbokerndeskundige gebeuren? Wanneer we de systeemtoets iets anders invullen en deze niet beperken tot die minimale juridische/bureaucratische screening van alle verplichte wettelijke elementen (arbeidsbelastende factoren), maar deze ook – op basisniveau – inhoudelijk beoordelen, kunnen in veel gevallen de scopetoetsen achterwege blijven. Alleen bij bedrijven waar complexere risico's aanwezig zijn (en waar daarvoor mogelijk verdiepende RI&E's zijn uitgevoerd), zijn scopetoetsen nodig en mogelijk de inzet van een tweede of derde AKD (als de eerste toetsende AKD die expertise zelf niet heeft).

invulling

Voor het uitvoeren van een iets meer inhoudelijke systeemtoets zoals boven beschreven, is een arbobrede basiskennis bij alle drie groepen arbokerndeskundigen vereist. Een discussie die dan uiteraard ontstaat, is wat onder die arbobrede basiskennis moet worden verstaan. Als basisniveau voor veiligheidskunde zouden de eindtermen van de MVK-opleiding kunnen worden genomen en als basisniveau AH de eindtermen van de MAH-opleiding. Voor A&O is er geen middelbare A&O-opleiding, maar het opstellen van zo'n basisniveau A&O moet ook zeer wel mogelijk zijn. Een alternatief kan zijn om gebruik te maken van delen van twee wijdverspreide basisboeken op dit gebied (Praktijkgids Arbeidsveiligheid of het Jaarboek Arbo). Deze boeken worden ieder jaar door een zeer grote groep auteurs actueel gehouden (in tegenstelling tot de arbokennisdossiers).

Wanneer alle AKD'en die arbobrede basiskennis hebben, moeten zij in staat zijn veel RI&E's in hun eentje over de volle breedte als systeemtoets te toetsen: de wettelijke screening plus de inhoudelijk beoordeling op basisniveau. Aan de hand van hun arbobrede basiskennis moeten zij daarbij ook kunnen beoordelen of bepaalde zaken wel of niet met voldoende diepgang in de RI&E geïnventariseerd zijn en of dat zij in de toetsing aanvullende onderzoeken moeten aanbevelen.

Het certificatieschema biedt deze ruimte. Het certificatieschema levert immers geen verbod op om inhoudelijke beoordelingen van onderwerpen buiten het eigen deskundigheidsgebied te geven. De AKD moet dit dan wel goed kunnen onderbouwen met kennis over de stand der wetenschap, kennis over de branche, enzovoort. Handelt de gecertificeerde AKD daarbij te lichtvaardig, dan kan dit leiden tot het schorsen van zijn certificaat. Certificaathouders kunnen de neiging hebben om alleen binnen hun eigen scope te blijven uit zelfbehoud en de dreiging van reprimande vanuit Arbeidsinspectie en het Openbaar Ministerie.

Wat betekent dit voor de certificaathouders die zich sterk gespecialiseerd hebben in bepaalde deelaspecten van hun vakgebied en niet meer in de volle breedte een RI&E uitvoeren of deze toetsen? Als de certificatie ook kan worden verleend aan de arbokerndeskundigen die heel goed specialistisch advieswerk leveren op hun vakgebied, dan kunnen we die AKD'en aan boord houden. Dat advieswerk zal veelal op basis van een goede probleemanalyse (diagnose) worden gedaan en kan dus fei-

telijk ook als een deel-RI&E (of verdiepende RI&E) worden beschouwd.

Wel zullen zij moeten aantonen dat zij circa 70 procent van hun vakgebied (inclusief hun specialismen) beheersen. Ook zullen zij moeten aantonen dat zij ook in brede zin een systeemtoets kunnen uitvoeren. Anders verliezen zij toch hun certificaat.

Door deze twee laatste eisen zullen waarschijnlijk veel gespecialiseerde AKD'en afhaken.

Als AKD'en arbobrede basiskennis hebben, moeten zij in staat zijn RI&E's in hun eentje als systeemtoets te toetsen

Met dit traject is beoogd een kwaliteitsslag te maken in het niveau van RI&E's. Wanneer we echter de tekst uit de Staatscourant – met name de passages over de inzet van de arbokerndeskundigen – te letterlijk en juridisch gaan toepassen, zullen we dit resultaat niet bereiken. Ondanks de vele goede elementen in de nieuwe toetsingscriteria zal het toetsen door twee of drie kerndeskundigen voor veel bedrijven een barrière vormen om een RI&E te laten toetsen. Bovendien zal er mogelijk een tekort aan gecertificeerde kerndeskundigen ontstaan die de RI&E nog mogen toetsen. De vraag is of we met dit verbetertraject dan niet het paard achter de wagen spannen.

Daarom pleit ik voor de hier geschetste, meer praktische invulling. Als we als professionals en toezichthouders een geaccepteerde werkvorm vinden met elkaar, kan er een balans komen tussen verbetering van de RI&E's en het praktisch haalbaar houden.◀◀

Wim van Alphen, hoger veiligheidskundige en arbeidshygiënist